

Értékelési útmutató

A feladatok legkisebb, önállóan értékelhető részeit, az itemeket a magyar ABC kisbetűivel jelöltük. Az itemek már nem bonthatók fel részteljesítményekre, ezért azok már csak kétféleképpen minősíthetők: a tanuló megoldotta, vagyis az item megoldása jó, illetve a tanuló nem oldotta meg, vagyis az item megoldása nem jó. Ha a tanuló megoldása nem egyezik meg teljesen a javítókulcsban (ez főként az esszére vonatkozik) megadott válaszokkal, az eddig bevált gyakorlat szerint a szakirodalommal igazolható jó válasz is pontot ér.

Ha egy feladat meghatározza a válasz elvárt elemeinek számát, és a tanuló ennél többet jelöl meg, akkor a megoldás sorrendjében kell értékelnit. Ha a tanuló az összes válaszlehetőséget megjelöli, nem kaphat pontot. Csak a megfelelően végrehajtott válaszadás fogadható el!

1. feladat

15 pont

- a) 2. bekarikázása
- b) X bekarikázása
- c) 2 bekarikázása
- d) 2. bekarikázása
- e) 1. bekarikázása
- f) X bekarikázása
- g) 2. bekarikázása
- h) 1. bekarikázása
- i) X bekarikázása
- j) 1. bekarikázása
- k) X bekarikázása
- l) 2. bekarikázása
- m) 1. bekarikázása
- n) 1. bekarikázása
- o) 2. bekarikázása

2. feladat

21 pont

- a)-c) Dzsingisz kán
- 2. Moszkvai nagyfedelem. áthúzása
 - 3. A tatárok feletti végső győzelem kivívója. áthúzása
 - 4. Magyarország megtámadója 1241-ben. áthúzása

- d)-f) II. Mohamed vagy II. Mehmed
- 1. Albán hadvezér. áthúzása
 - 2. Havasalföldi vajda áthúzása
 - 4. A nikápoli csata vesztese. áthúzása

- g)-i) A huszita mozgalom követelései
- 1. A hét szabad művészet oktatása. áthúzása
 - 3. Kovásztalan kenyérrel való áldozás. áthúzása
 - 4. Díszes templombelső kialakítása. áthúzása

- j)-l) A reneszánsz építészet sajátosságai
- 1. Tömzsi falak. áthúzása
 - 2. Magasba törő, csúcsíves kapuk. áthúzása
 - 4. Rózsablak. áthúzása

- m)-o) A várúrnők élete
- 1. Férfjével együtt irányította az uradalmat. áthúzása
 - 3. Irányította fiúgyermekei lovaggá válását. áthúzása
 - 4. Kitűnően vadászott, kiváló fegyverforgatóvá nevelték. áthúzása

p)-r) Az apácák élete

1. A tökéletességre törekvés miatt léptek be a rendbe. áthúzása
3. Csak arisztokrata családok leányutódai lehettek apácák. áthúzása
4. Minden kolostorban egyforma öltözetet viseltek. áthúzása

s)-t) Brandenburgi Katalin

1. Követte Bethlen első feleségének, Károlyi Zsuzsannának életmódját. áthúzása
2. Bethlen Gáborral kiválóan tudott német nyelven a külpolitikáról és a kultúráról társalogni. áthúzása
3. A nagy különbség ellenére példás házasságban éltek. Támogatta férje gazdasági, kulturális, politikai törekvéseit. áthúzása

A hamis állítás áthúzása a feladat. Több állítás áthúzása esetén a helyes sorrendet figyelembe véve kell értékelni. Az összes állítás áthúzása esetén az adott feladat értékelése 0 pont.

3. feladat

4 pont

a, c, d, e betűjelek bekarikázása (A feladatutasítás szerint a betűjelek bekarikázása a helyes megoldás.)

4. feladat

7 pont

Meghatározás	Történelmi fogalom
A kitermelt ércek után fizetett illeték. Az ezüst 1/8-a, az arany 1/10-e, és ennek az egyharmad részét kapta meg a bánya tulajdonosa I. Károly idején.	a) urbura vagy bányabér
Az egyházi birtokok világivá tétele.	b) szekularizáció
A 14. században a Mexikói-fennsík déli részén élő, erős birodalmat létrehozó nép.	c) aztékok
Az oszmán-török seregben a janicsárság utánpótlására szánt keresztény gyermekek összegyűjtése.	d) devsirme /gyermekadó
Az Oszmán Birodalomban az 1350-es évektől alkalmazott áttelepítés neve.	e) deportálás vagy szürgün
Az adózó és termelő réteg neve az Oszmán Birodalomban.	f) rája
A tímáros szpáhik parancsnokainak elnevezése (arról a zászlóról, amit az uralkodótól kaptak, annak jeléül, hogy hatalmának egy részét rájuk ruházta).	g) szandzsákbég

A fogalmak esetén csak a helyesen leírt válaszra adható pont.

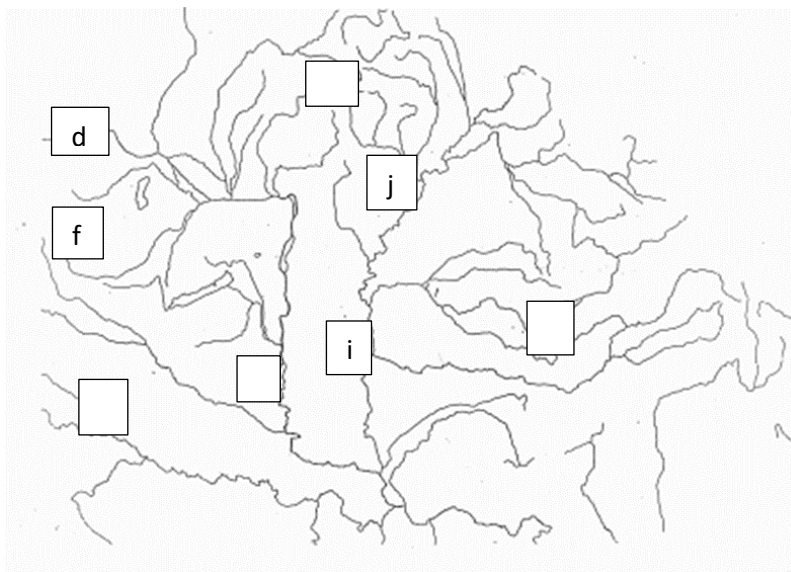
5. feladat

16 pont

esemény	évszám	helyszín	történelmi személy(ek)
a) A törökök vereséget mértek a magyar seregekre.	1526	Mohács	b) Tomori Pál / I. Szulejmán
c) Békekötés (a Habsburgok és Bocskai István között). „Szégyenteljes” békekötés a törökökkel.	1606	d) Bécs	Bocskai István
János Zsigmond lemond a magyar királyi trónról	e) 1664	f) Vasvár	I. Lipót / IV. Mehmed
A törökök vereséget szenvedtek a magyaroktól.	g) 1570	h) Speyer	János Zsigmond
Az általános adóztatás törvénybe iktatása.	1697	i) Zenta	Savoyai Jenő / II. Musztafa
Az amerikai haderő legyőzte az angol csapatokat.	1707	j) Ónod	II. Rákóczi Ferenc
Kiadják az Emberi és polgári jogok nyilatkozatát.	1791	k) Yorktown	George Washington
	l) 1789	Párizs	

A tulajdonnevek beírásánál csak a helyes leírásnál adható pont. A történelmi személyeknél egy név beírásával is teljesíti a versenyző a feladatot. 1 pont adható válaszonként.

m)-p)

6. feladat

13 pont

római katolikus vallás	református vallás	iszlám
e, g, j, k	b, c, d, f, i, m	a, l

n) A h) elem, mert Dávid Ferenc unitárius lelkész.

7. feladat

5 pont

Mária Terézia tanácsadói közül kiemelkedik **a) Kaunitz** kancellár, akivel együtt készítette elő a pénzügyi, gazdasági és hadügyi reformjait

Új kormányzati politikáját **b) felvilágosult abszolutizmus**-nak/-nek nevezzük.

1767-ben kiadta a(z) **c) Urbárium vagy úrbéri rendelet-et/-at/-ot**, amely szabályozta az úrbéres viszonyt. Népiskolai és középiskolai reformjavaslata megteremtette az állami oktatás politikai alapjait. Az 1777-ben kibocsátotta a(z) **d) Ratio Educationis**-t, amely kivette az oktatás szervezését a katolikus egyház kezéből.

Közegészségügyi intézkedései is a felvilágosult reformok közé tartozott. A képzett orvosok alkalmazására felszólította a vármegyéket, majd a nagyszombati egyetemen alapított **e) orvosi kart**. *Tankönyvi szöveg*

A c) elemnél bármelyik megoldás helyes. A c) és d) elemnél a megfelelő helyesírással leírt válasz fogadható el.

8. feladat

2 pont

„Az ágostai és helvét hitvallásúak esküt ne legyenek kötelesek tenni, csak a szerint az esküforma szerint, amely vallásuk hitelveinek megfelel.”

a) türelmi rendelet

b) PI. A türelmi rendeletben megszüntette a protestáns felekezeteket és az ortodox egyházat sújtó rendelkezéseket, és ezzel engedélyezte a nem katolikusok hivatalviselését.

9. Igaz vagy hamis az állítás? Jelölje a táblázatban X beírásával!

6 pont

Állítás	Igaz	Hamis
a) A váradi béke után a kettéosztott országon belül pontos határvonal volt a két magyar király országrésze között.		X
b) Izabella a budai ostrom után elhagyta volna önként Budát, de Török Bálint és György barát királyuk akaratához hűen meg akarták tartani az országot és Buda várát.	X	
c) János Zsigmondot nem Izabella királyné vitte Szulejmán sátrába 1541. augusztus 29-én, mert a szultán azt üzentte, a Korán tiltja, hogy ő egy idegen nő házában vendégeskedjen.	X	
d) A Porta nem akarta és nem tudta megakadályozni a két országrész egy fő alatti egyesítését.		X
e) Erdély 1567-ben II. Szelimtől megkapta a szabad fejedelemsválasztás jogát azzal, hogy az adhnamék / athnamék elvárták a külpolitikai együttműködést a Portával.	X	
f) Báthory Istvánt a lengyel nemesség királlyá választotta, és ezt követően Varsóba helyezte át a székhelyét.		X

10. feladat

2 pont

a) Nagy Szulejmán visszaadja a koronát Szapolyai Jánosnak.

Elfogadható más tartalmilag pontos válasz is. (pl. Szulejmán visszaadja a Szent Koronát Szapolyai Jánosnak. vagy Szulejmán szultán a török kézre került koronát visszaadja Szapolyai Jánosnak.)

b) Szulejmán szultán fogadja János Zsigmond hódolatát Zimonyban.

A tartalmilag helyes, de más megfogalmazásban írt válasz is elfogadható. Legalább két tulajdonnév szereplése elvárt. (Mind a két képi forrás szerepel a megadott szakirodalomban.)

11. feladat: Esszé

Kérjük, hogy a megadott értékelési szempontokat alkalmazzák a kedves kollégák az alábbi pontozással. Érdemes figyelembe venni, hogy a tanulók az esszéírást még tanulják! Minden helyes válasz értékelendő a táblázat pontmegosztása alapján. A terjedelem túllépésénél a többletsorokat ki kell húzni!

13 pont

Értékelési szempontok	Pontszám
Feladatmegértés	1
Tájékozódás térben és időben	2
Kommunikáció	1
Szaknyelv alkalmazása	1
Ismeretszerzés, a források használata és következtetések levonása	3
Eseményeket alakító tényezők feltárása...	5

Feladatmegértés

A tanuló a feladat utasításának megfelelően összefoglalja az Oszmán Birodalom megszületéséről és kialakulásáról ismereteit. (1 pont) Ha a feladatmegértés 0 pont, akkor az egész esszé 0 pontos.

Tájékozódás térben és időben

Az esszében megemlíti a tanuló: témája az Oszmán Birodalomhoz Anatólia, Rumélia, Bizánc/ Konstantinápoly(tér) területéhez kapcsolódik. Oszmán (1281? - 1326) formálja állammá. A XIII. század a Birodalom kialakulásának kezdete. I. Murád foglalja el a 1361-ben Drinápolyt. 1453-ban foglalja el II. Mehmed Konstantinápolyt.

Egy helyszín és egy időpont szükséges a két pont megadásához.

Kommunikáció

Bekezdésekkel szerkesztett, logikus gondolatmenet jellemzi a szövegalkotást. Megfelelő a nyelvhelyesség, és nincs durva helyesírási hiba. Legfeljebb 2-3 hiba lehet a helyesírásban. (1 pont)

Szaknyelv alkalmazása

A tanuló használja a témához tartozó konkrét és elvont fogalmakat: vilajet, szandzsák, pasa, kalifa, szultán, beglerbég, janicsár, szpáhi, nagyvezér, tímár-birtok, ziamet-birtok, dzsizje/haradzs, rája stb.

Legalább 4 fogalmat használ.

Ismeretszerzés, a források használata és következtetések levonása

A tanuló 3 elemre utal a forrásokat használva a témához tartozóan (3 pont): pl.

- Az első forrás utal arra, hogy az álom jelentheti azt, hogy Oszmán és utódainak hatalom és szuverenitás adatik, és dinasztikus házasság biztosítja számára az anatóliaiak támogatását. *vagy* Az első „politikai” házasságra Oszmán bég és a nyugat-anatóliai Edebáli sejk lánya között kerül sor, amely biztosítja az anatóliaiak és a türkmének támogatását.
- A második forrás utal a meghódítandó területek instabilitására (pl. a gyakori bizánci trónharcokra, Szerbia meggyengülésére, Bulgária kettéosztottságára), és arra, hogy a kezdeti fejedelemségekben az Oszmán-dinasztia a hatalmat a végvidéki bégekkel és a török arisztokráciával együtt gyakorolta. *vagy* Kialakította a dinasztiahoz hű személyes kíséretét, intézményrendszerét, katonaságát és a sikertől függő vezetők érdekeltségét.
- II. Mehmed hódítása nemcsak az európai hatalmi viszonyokat alakította át gyökeresen, de a városból Itáliába menekült bizánci tudósoknak a reneszánsz kialakulásában is fontos szerepe volt. A harmadik forrás Konstantinápoly bevételére utal, amely az oszmán fejedelemség birodalommá fejlődésének fordulópontja.

Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás

A tanuló 5 elemre utal a témához tartozóan (5 pont): pl.

- Oszmán követően fia, Orhán is politikai házasságokat kötött. I. Murád is folytatta a dinasztikus és politikai házasságokat, amelyek a hódítás módszereivé váltak.
- A dinasztikus házasságokkal elősegítették a szomszédos keresztény és muszlim államok alávetését és anektálását.
- Az integrálással és a telepítésekkel (pl. deportálások/szürgönök) segítették a birodalom biztonságát. A spontán migráció is erősítette az oszmán hadsereg növekedését (pl. türkmének, akik a jaja gyalogosok egységeiben szolgáltak).
- A hódítások után gyakran csökkentették az adókat, és védelmükbe vették a szultán alattvalóit a jogtalan adókvetésekkel szemben.
- A török hadsereg fő erejét a janicsárok alkották, akiket gyerekkortól a harcra neveltek. A sereg nehézlövességét a szpáhiak alkották.
- Az Oszmán Birodalmat a szultán irányította, ő volt a hadsereg főparancsnoka, a vallási vezető, a legfőbb törvényhozó, ő rendelkezett a földek nagy részével, tisztségeket adományozott vagy vett vissza. Az államtanácson keresztül kormányzott.
- A vallási élet irányítója a főmufti. A tartományok bírói feladatát a kádi látta el.
- A javadalombirtokoknak 3 típusa volt: tímár-birtok, ziamet-birtok, (k)hászbirtok. Ezek nem voltak örökletesek.
- Konstantinápoly elfoglalásának gazdasági következménye Genova hanyatlása, mert az oszmánok elfoglalták Genova fekete-tengeri kolóniáit.
- Ügyes diplomáciával biztosították Velence politikai semlegességét, mert tudták, hogy a velencei flotta nélkül nincs oszmánellenes kereszties hadjárat.
(Elvárt elem Konstantinápoly elfoglalásának gazdasági és/vagy külpolitikai következménye.)

Források:

A megadott szakirodalom

6. feladat képi forrásai:

https://www.nyugat.hu/cikk/szombathely_ferences_templom_seta (2025. 01.10.)

<https://en.wiktionary.org/wiki/minaret> (2025. 01. 10.)

<https://www.hbrefkalvinter.hu/> (2025. 01. 10.)

10. feladat képi forrásai:

Oborni Teréz: Szultán Szulimán találmánya = Rubicon, 2022. 11-12. 84. oldal

Oborni Teréz: Szultán Szulimán találmánya = Rubicon, 2022. 11-12. 96. oldal

11. feladat

szöveges forrás:

Ágoston Gábor: Az Oszmán Birodalom = Rubicon, 2021. 5-6. 64. oldal

i. m. 61. oldal

képi forrás:

Ágoston Gábor: Az Oszmán Birodalom = Rubicon, 2021. 5-6. 65. oldal